

*„Историја 20. века“, 1—2, 1992, стр. 262.
Издавач: Институт за савремену историју — Београд*

Последњи двоброј познатог и угледног часописа „Историја 20. века“ тематски је посвећен границама Југославије, том изузетно важном проблему наше прошлости и садашњости. У свим прилозима презентирани су најбитније историографске чињенице и интерпретације, које омогућавају разумијевање трагичних збивања на просторима бивше Југославије. Презентирани научни прилози отварају могућност и за друго и другачије промишљање историјске судбине југословенских граница, а тиме и историје југословенских народа у најновијем добу.

Питање граница међу народима и државама и њиховог смисла старо је колико и историја човјечанства. Иако границе представљају ограничења људских слобода и егзистенције, оне су често биле узроком сукоба међу народима и државама. Најизразитији примјер таквог односа на крају XX вијека налази своју потврду у трагичном распаду југословенске државе, у којој се питање унутрашњих граница претворило у катастрофално међусобно ратовање, без примјера у савременом свијету.

У презентираним текстовима питање граница се не посматра симплицистички, већ у много ширем контексту прошлог и сада-

шњег времена, спољних чинилаца и унутрашњих односа. Аутори на имплицитан начин говоре о једној епохи која се распукла пред нашим очима, о нестанку свјетске равнотеже, о југословенском случају слома државе, идеолошког система и међунационалне конструкције „братства и јединства“. Све се то догађа у једном изузетно тешком времену. Све се распало, око нас је хаос и царство анархије, аморалности и свирепих обрачуна са несагледивим последицама.

Као и обично на крају једног пута, постављају се многа питања и траже одговори. Пређени пут заједничког живљења у Краљевини, односно Федерацији Југославије са горким и крвавим искуством и трагичним разлазом отвара питања о смислу заједничког живота, о томе да ли је Југославија била велика заблуда политичара који су је заступали, о оправданости и цјелисходности гојединих одлука на историјским раскршћима, нараслој мржњи, самодовољности, ирационалности, безумности, окрутности, крвољачним ратовима који владају на југословенском простору, о ...

Аутори прилога у овом двоброју питање спољних и унутрашњих граница посматрају са интердисциплинарног аспекта, кроз историјска раздобља. У првом хро-

нолошком блоку — Границе 1918

—1941. налазе се следећи прилози:

- Тома Миленковић, Државне границе Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца
- Бранислав Глигоријевић, Унутрашње (административне) границе Југославије између два светска рата 1918—1941
- Живко Аврамовски, Границе Краљевине СХС с Албанијом
- Богумил Храбак, Установљавање југословенске границе у Барањи 1919—1920. године
- Мира Радојевић, Споразум Цветковић-Мачек и питање разграничења у Срему.
- Никола Жутућ, Римокатоличке дијацезе у Краљевини Југославији — Црквено међудржавно разграничење и образовање нових дијацеза.
- Михаило Станишић, Прилог историји идеја о разграничењу и преуређењу Краљевине Југославије уочи Другог светског рата.
- Јован Илић и Милена Спасовски, Политичко-географске карактеристике, значај и проблеми Балкана с посебним освртом на српски етнички простор.
- Смиљана Ђуровић, Да ли су постојале економске границе унутар југословенског историјског простора 1918—1941?

У другом хронолошком блоку — Границе 1941 — 1945 — налази се само прилог Слободана Д. Милошевића, Окупаторска подела Југославије 1941 — 1945.

Трећи дио — Границе 1945—1948 — садржи ове прилоге:

- Богдан Лекић, Административне границе у Југославији после Другог светског рата
- Енес Милак, Југославија у променама и претензијама италијанске владе 1944—1945. године
- Момчило Зечевић, Идеолошке основе југословенских унутрашњих разграничења.

Поред наведених чланака, у овом тематском двоброју часописа границе се не третирају само у стандардном значењу, него и преко осврта на историографију о границама, границама геноцида, па и границама европске спознаје о Југославији. У том смислу веома је значајна расправа Убавке Остојић — Фејић поводом књиге Пола Гарда „Живот и смрт Југославије“.

На крају је дата и хронологија о границама Југославије 1918—1992. године, што на извјестан начин комплетира читав овај тематски садржај.

На крају рецимо и то да би добро било када би се проблем граница у наредним прилозима разматрао и у времену последице распада СФР Југославије, када су отворена многа питања разграничења национално конститутивних група у условима замршености односа и етничко-вјерске измијешаности народа.

Б. Ковачевић